

A KEGYES TANÍTÓ-RENDIEK

VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ

NAGY-KANIZSAI

KATHOLIKUS NAGYGYMNASIUM

ÉRTESITŐJE

18⁶⁹/₇₀-iki

TANÉVRŐL.

NAGY-KANIZSA
NYOMATOTT WAJDITS JÓZSEF GYORSSAJTÓJÁN
1870.

A rövidítések magyarázata.

g. kath. = görög katolikus; izr. = izraelita, ism. = ismétlő; kit. = kitünő; jel. = jeles; I. r. = első rendű; II. r. = második rendű; III. r. = harmadik rendű; p. = példás; d. = dicsőretek; t. = törvényszerű; k. t. = kevésbé törvényszerű; n. t. = nem törvényszerű; e. = ernyedetlen; k. = kitartó; kl. = kellő; h. = hanyatló; cs. = csekély; s. = semmi; 1. = kitünő; 2. = jeles; 3. = jó; 4. = elégséges; 5. = elégtelen; 6. = semmi; v. m. = vizsgálatlanul maradt.

Nevelési elvek, különös tekintettel a fegyelemre.

Eszmék hatalma vezérli a mindenséget, végelemzésben eszmék indítanak meg és irányoznak minden tevékenységet úgy az élettelen és élő természetben, mint a szellemi világban. De míg a természetre nézve, ennek minden működése- és jelenségében, a vezérlő eszme, az általános észszerűség, az örök és változatlan érvényű törvények külső hatalmat képeznek, melynek az öntudat nélküli anyag vakon hódol, s éppen ezért a természet a kényszerűség uralma alatt áll; addig a szellemi világ a szabadság világa, hol az egyenkénties jelenség a benső lényeket tevő általánossággal egységbe olvad, és ezen egység maga a szellem. A természet csupán szenvedő tárgy (objectum) a tőle különböző eszmei hatalom irányában, melynek szükségkép engedelmessé válik; ellenben a szellem — éppen mivel a lényegét képező eszme és jelenség egysége — öntudó, önelhatározó alany (subjectum), azaz szabadság.

Az ember az anyag és szellem egyesülete levén, tagja mind a természeti, mind a szellemi világnak; e sajátos alkotása az, mi őt minden létezőtől lényegileg különböztetővé teszi; ugyanez az, mi az ember működéseinek a többi lényekétől egészen elütő jelleget ad. Egy oldalról a teljes szabadság, más oldalról a teljes szabadság; de az ember sem egyik sem másik. A mi teljesen szabadtalan működésében egy felsőbb hatalom közvetlen vezetése alatt áll, mely őt változhatlan törvényeinek engedelmessé kényszeríti; az nem tévedhet, az — hogy úgy szóljak — alantabb áll a tévedhetésnél; ilyen a sajátképeni természet. A mi tökéletesen szabad, rajta kívüli föltételtől nem függő, nem korlátolt; az hasonlókép nem tévedhet, mert fölül áll minden tévedésen; ez a tiszta abszolút szellem.

Ha már az ember — és csakis az ember — a test és szellem egysége, vagyis a testiség által korlátozott szellem; innen könnyű megérteni, hogy őt, mint szellemet, öntudat és szabadság jellemzi; de, mint korlátolt szellemnek sem tudása, sem szabadsága nem tökéletes. A tudás e tökéletlensége foglalja magában a tévedés lehetőségét, míg a semmitudás és mindentudás azt egyáltalán kizárják. Mi következik ebből? világosan az, hogy a lények sorában egyedül az ember van a tévedések alá vetve.

Egyes ember úgy, mint az összes emberiség az önmaga által fölsimert és ilyenekül önkényt kitűzött célok, eszmék vezérfénye után indulva folytonosan halad, tesz, munkál, tökélesül; de haladási pályáján mennyi félrelépés, mennyi csaló fény tántorítja és távolítja el — leglább egy időre — az igazi céltól! A szabadságával való visszaélés, a célok félreismerése, vagy a tisztába hozott elvek helytelen alkalmazása hányszor veti az emberiséget a tévedések labirintjába, honnan sokszor oly nehéz a kivezető fonalat megtalálni! Csak egy kissé kell szétnézni, hogy az ember lényegéből vont elméleti következtetést a történelem és a mindennapi tapasztalás által a legszembeütőbben igazolva találjuk.

Ha már történet és tapasztalás a tévedések nagy számát mutatják föl az emberi működések minden szakában, nem kevésbé észlelhetjük ezt a nevelési téren is; s itt a tévedések annál szomorubb következményeket vonnak maguk után, mennél mélyebbre — mert az emberiség lényegébe — ható azon munkásság, melynek tere a nevelés. Igen! a nevelés az emberi társadalom azon nehéz földadata, melynek végrehajtásából származó jó vagy rossz eredmények legéletbevágóbbak, s nemcsak egyesek, hanem egész nemzetek, sőt korszakok életének határozott irányt adni képesek. Mert míg az emberi tevékenység egyéb szakai, bár a legkülönbözőbb célok felé törekszenek, soha sem foglalkoznak — leglább gyakorlatilag — közvetlen az emberrel a maga teljességében; addig a nevelés tárgya maga az Isten képmására teremtett ember; s földadata nem kevesebb, mint az embert valóban azzá tenni, a mivé fogalmánál fogva lennie kell. De ez csak úgy eszközölhető, ha első sorban a nevelési elméleti rendszerek megalapítói, továbbá a gyakorlati nevelés irányadói s végre maguk a nevelők az ember fogalmával s ennek minden jegyével tisztában vannak; mert miután a nevelésnek csak azt kell az emberben célszerűleg kifejteni, a mi benne eredetileg foglaltatik, — a helytelen fogalom helytelen, s a hiányos fogalom hiányos nevelést von maga után; mindkettő letériti az embert rendeltetése igaz útjáról; nem teszi azzá, a mivé lennie kell; hanem a mindenható legnemesebb teremtményét vagy maga és mások rabszolgájává, vagy röghöz kötött tunyává, vagy utopiák után sovárgó phantastává, vagy romboló szörnyeteggé torzítja. Az elhibázott, ferde nevelésnek nemcsak egyesek, hanem egész társadalmak hányszor itták már s isszák mai nap is keserű levét!

Az isteni Platon korától napjainkig mennyi neveléstani rendszer lépett a síkra, hogy az emberi nemet boldogítsa, s e rendszerek jó része a legellentétebb elvekre alapított; pedig az ember lényegében kezdettől fogva az volt, ami ma, s így e változatlan lényegből levont nevelési alapelvek sem lehetnek homlokegyenest ellenkezők s mégis mind helyesek; hisz akkor az emberiség élete csupa ellentétekből állana, s természetében feküdnék azon szükségesség, hogy egyik társadalom s egyik kor a másikat meghazudtolja; akkor a világtörténelem nem volna — nem is lehetne — egyéb, mint egy nagy bohózat.

De hagyjuk a kereszténység előtti kort sajátos világnézetével, gondolkodásmódjával s ábrándos tanaival, melyeket mai álláspontunkról ugyis alig volnánk képesek kellőleg méltányolni. Mért keresnénk mindenben kifogástalan tökélyt ott, hol maguk az emberek sorsát intéző istenek sem valának mentek a gyarlóságtól? Ne feledjük, hogy akkor még az emberi nem regényes ifjúkorát élte, mely legtöbbet téved, s melynél legtöbbet kell elnéznünk. Tekintsünk szét csak a keresztény világban, melynek megjelent a kinyilatkoztatás mindent átható fénye, hogy szemei elől a homályt eloszlassa; bevilágított szívébe és elméjébe, hogy az ember önmagát s önmagában gyökerező rendeltetését tisztán fölismerje, — s mit találunk? Az ember ezután is ember maradt, hajlandó egyik tulságból a másikba esni. Számtalanszor félreismerte s félreisméri ma is azt a határt, melyet a kereszténység egyrészt a kinyilatkoztatásnak, másrészt a szabadon kutató észnek kijelölt; majd öntudatlan gyermekként vezeteti magát a nem ritkán félreértett hagyomány és tekintély által, s míg üres ábrándokba burkolózva szüntelen csak eszmények után kapkod, addig a valót kiszalasztja kezei közül; majd a fensőbb hatalom megvetésével egyedül eszének hódol, — ezt önmagára hagyatva is elegendőnek tartván arra, hogy rendeltetését világosan fölmutassa s őt ahoz biztosan vezesse; majd kizárólag egy oly szellemi ország tagja gyanánt tekinti magát, melynek a földi élettel semmi köze, — rá nézve a földi lét csak büntetés, és maga a föld csak siralmak völgye; majd — tekintélyt és észet egyaránt megtagadva — úgy vélekedik, hogy sorsa: a földi pálya megfutása után teljes megsemmisülés.

Ahányféle a fogalom az ember természetéről s rendeltetéséről, annyiféle a nevelési elmélet.

A szenteskedők (pietisták) azon föltevésből indulván ki, mely szerint a belső ember annyira rossz, hogy akarata a jóra teljesen tehetetlen, — szeréntök a nevelés feladata nem más, mint az eredetileg bűnös szívet megalázni, vezeklésre bírni, a romlott akaratot szigorú fegyelemmel megtörni s feltétlen önmegadásra kényszeríteni.

Rousseau a természetszerentiséget tüzte ki fölül, de ez alatt minden műveltség megtagadását értette; mert szerénte minden műveltség benső lényegében káros, egyedül a természet jó; ennél fogva a nevelésnek az embert eredeti természeti állapotába kellene visszavezetni. Ez azon gyönyörű elmélet! mely inkább van hivatva vadakat, mint embereket nevelni; s mely Voltaire-nek annyira megtetszett, hogy csaknem kedve kerekedett négykézláb járni.

A Rousseau által letett alapra építék rendszereiket, a philantropok, zászlajokra tűzve a hasznosság és földi szerencse elvét, melyből következőleg az embernek csak azért kell tanulni, hogy a világon megélhessen; legnagyobb bölcsesség: a világhoz alkalmazkodni tudni s élvezni, csak ne mértéken túl.

Az ugynevezett humanisták az ember kiképzésének célját az emberiség eszméjébe helyezték, abba t. i. a mi valóban emberi (human). „Egyik nemzedék neveli a másikat — ugymond Kant — az emberi nemnek nem jelen, hanem jövő jobb állapotára; vagyis a gyermeket az emberiség eszméjéhez mértén kell nevelni.“ Niemeyer pedig úgy nyilatkozik, hogy „az észszerű nevelésnek nem lehet egyéb célja, mint az emberben az igazán emberit annyira tökéletesíteni s kiművelni, a mennyire csak nemünk minden egyesében lehetséges.“ A humanismus egyoldalúsága abban áll, hogy a valóban emberit, az eszményt csupán Görögországban és Romában kereste; vagyis a régi pogányság szellemében — az emberben csakis a tisztán emberit, nem pedig — mint a kereszténység szelleme követeli — az isten-emberit törekedett megvalósítani.

Vannak, kik az embert egyedül erkölcsi lénynek tekintvén, a nevelés egész munkáját az erkölcsi égisz kifejtésére irányozzák. Herbart szerénte a nevelésben alkalmazott erkölcsstan; ugyanily értelemben állítja Hegel, hogy a nevelés azon művészet, mely által az ember erkölcsössé tétetik. De ezen elmélet az ember szellemének csak egy oldalát emeli ki s feledi, hogy e szellemnek nem egyedüli rugója és lényege az ethikai eszme, hanem e mellett a vallásosság, a művészet s az igazság eszméje egyenlő méltánylást, egyenjogúságot követelnek.

Azonban fölösleges volna mind előszámlálni azon különféle rendszereket, *) melyek időnkint kisebb-nagyobb zajjal, de valamennyien a csalhatlanság igényével leptek föl; e pár példából is eléggé

*) L. bővebben: Mennyei J., Nevelés- és Tanítástan, — Dr. K. Schmidt, Gymnasial-Paedagogik.

kiviláglik, mily fonák és hézagos nevelési elméletek szülőjévé lehet az emberi szellem félszeg s hiányos felfogása.

Ha a nevelésnek föladata az, hogy az embernek a rendeltetéséhez vivő utat megmutassa, s őt ezen utra vezesse, úgy a nevelőnek — s általában mindazoknak, kiknek ez ügybe beleszólásuk van — tisztában kell lenniök az ember rendeltetése, végczélja iránt; de erre nézve előbb ismerni kell az emberi természetet — de nem egyoldalulag, hanem a maga összeségében, teljességében; mert azt senki sem vonhatja kétségbe, hogy az ember rendeltetése természetében alapszik.

Az ember végczéljai: az igaz, szép és jó; de tulajdonkép sem egyik sem másik magában, hanem a háromnak egysége. E hármias cél együttesen teszi a tökély azon kimeríthetlen forrását, melyhez mennél inkább közelít az ember, annál fényesebben tünteti ki magában az isten-hasonlóságot. Ehez mérten szükséges, hogy az említett legfőbb célokra irányuló tehetségek — nem elkülönözten, a többiektől elvontan, hanem öszhangzatos egységben fejlesztesse; és pedig nemcsak a szellemi, hanem a testi tehetségek is; mert emberben a szellem test nélkül nem is gondolható. Szellemiség és testiség együttvéve teszik az emberi természetet.

Ha szabad volna az embert — a teremtő e legmagasztosabb alkotását — élettelen tárgyhoz hasonlítani; azt mondanám, hogy az ember, a mint megszületik, egy kész hangszer, mely még nincs fölhangolva; s épen abban áll a nevelés művészete, hogy a művész — a nevelő — a még fejletlen ember összes testi és lelki tehetségeinek hurjait úgy hangolgassa, hogy azok végre a legszebb öszhangzatban, mint Memnon szobrai, a szív- és elmeműveltség napsugaránál önmaguktól szólaljanak meg; s midőn megszólalnak, egyrészt mindenki nemcs gyönyört ébresztszenek, másrészt — épen teljes öszhangzásuk által eszmét fejezzenek ki: az emberiség nagy eszméjét.

Azon legfenségesebb eszme, melyet a korlátolt ember magában teljes valóságra soha nem hozhat, de melyhez folytonos tökélyesülés által mindinkább közeledhetik: a végtelen isteni tökély, melyet a keresztény emberiségnek már nem egyedül az ész, hanem egyszersmind ennek felvilágosítója, a kinyilatkoztatás tüntet föl. Azért a keresztény nevelésnek nemcsak az ész, hanem a kinyilatkoztatás szavára is kell hallgatni. A keresztény nevelő egyrészt át legyen hatva azon szellemtől, mely tagadhatlanul az ujkori polgárisultság alapköve; másrészt bírjon lélektani ismeretekkel; mert hogyan váilalkozhatik az emberi természet fejlesztésére, ki ezt nem ismeri? Igen, de épen a lélektan az, mely vizsgálódásainak tárgya az embert tüzi ki; ez legyen tehát az észszerű nevelés alapja!

A lélektan figyelemmel kíséri azon folyamatot, mely által az emberi szellem az öntermészetéből folyó különböző állapotok és működések sorozatán át azzá fejlődik, amivé lényegénél fogva lennie kell; vagyis figyelemmel kíséri az emberi szellem önfejlődését. A nevelés pedig gyakorlatilag eszközli ugyanezen szellemnek lépésről-lépésre, idői egymásutánban fejlesztését.

Lássuk a legfőbb vonalakban, hogyan állítja elénk a psychologia az embert, mint vizsgálódásainak eredményét? E vizsgálódások kezdőpontja ott van, hol a lélektan még úgy fogja föl az embert, mint a természet legmagasabb létezési körét, melyben tehát az egész természet eszméje öszpontosulva van. Ámde az, a mit tulajdonképen természetnek nevezünk, nem egyéb, mint a végtelen észnek pusztán külső, azaz tér- és időbeli nyilvánulása, hol az egyenkénties jelenség az általános eszmétől ugyszólván különvált; ellenben van az eszmének egy oly létezése is, melyben az egytetemes ész egyes megjelenésében is önmagánál marad: ez az általánosság és egyenkéntiség való egysége — a szellem. Ily felfogásból egyáltalán nem következik az, mintha a szellem a természetből jöne létre; sőt az első az utóbbtól teljesen különböző, magasabb hatvány; miből már kitűnik, hogy a szellemiséggel megáldott ember is lényegileg különbözik a természet minden egyéb productumától. Mivel azonban az ember természetiséggel is bír, s ez benne a szellem korlátozása, holott a szellem lényege a szabadság; ennél fogva a lélektani vizsgálás mindaddig meg nem nyugszik, mert mindaddig ellenmondást lel az emberi szellem fogalmában, míg csak ezt — egész önfejlődési processusán átgondolva — mint a természettől emancipáltat, a maga öntudóságában és szabadságában nem ismeri meg.

Mindennek, a mi bizonyos cél felé fejlődik, ott van fejlődési kezdete, hol a céltól még legmesszebb áll. Mivel már az emberi szellem nem valami teljesen kész véges dolog, hanem — mint fentebb láttuk — önfejlődő, fejlődésének célja pedig a lényegét tevő szabadság; tehát ez is ott kezdi fejlődését, hol a szabadságtól még legtávolabb van, azaz, midőn a természettől még nem szabadult meg (s épen ez okból indul ki innen a psychologiai vizsgálódás). Ez a szellem természeti létezése; s mint ilyen — egyednek (individuum) nevezetik. Azonban minthogy e létezés — a természet és szellem ellentétességénél fogva — ellenmondás, tovább kell fejlődnie. Mindamellet az így meghatározott egyed egyéb természeti élő lényektől már lényegesen különbözik, mivel egyediségét — természeti létezésében ugyan — de mégis a szellem teszi. A pusztán természeti élet az állatban, mint állatban, nem ellenmondás, de az emberben igen.

Az egyed — természeti létezésének legalsó fokán — legszorosabb, ugyszólván benső életműves összefüggésben van a külvilággal, a természettel annyira, hogy ennek határozottságai kicsiben egyszersmind az egyed minőségeivé lesznek. A különböző év és napszakok, légtüneti változások, az általa lakott földrész természeti viszonyai, nemzetiségi és családi összeköttetések oly határozó befolyással vannak az egyedre, mely alól magát teljesen föl nem mentheti. Még szorosabb függésben áll az egyed azon természeti határozottságok irányában, melyek nem rajta kívül, hanem saját egyediségében léteznek; ilyenek: a vérmérsék, természeti hajlam, fogékonyság, képesség, rokon- és ellenszenv. Ez utóbbi különbözőségeik mig egyrészt megkülönböztetik egyik egyedét a másiktól; másrészt föllépni látjuk azokat ugyanazon egyedben a haladó korok szerént; úgy hogy itt már az egyedét önmagától teszik különbözővé. Azonban minthogy e különbözőségeik csakis egymásután nyilvánulnak; még nem fejezik ki az egyednek — mint a szellem természeti létezésének — fogalmát, mely azt kívánja, hogy azok egyidejűleg létezzenek az egyedben; ez pedig csak úgy lehetséges, ha az egyed ugyanegy időben önmaga különbözőteti meg magát magától; e különbség az ellentét. Az egyednek természeti éjtfolyamában nyilvánuló ellentétesség teszi az egyednek természeti kettős életét; mely abban áll, hogy az egyed egyszerre valami teljes öntudatlanságba sülyedt, magába zárkozott, -- s egyszersmind a külvilágra föltárt, tudatos éberéletet él. E kettős élet legalsó fokán a teljes öntudatlan állapot bir túlsúlyl a tudatos élet fölött; mely állapot az egyedét egészen mástól függővé, másnak önállótlan járulékává, tehát máshoz öntudatlanul ragaszkodóvá teszi; ebből érthető pl. azon csaknem felbonthatlan viszony, melyben a magzat élete van az anyáéhoz, — vagy azon jelenség, mely szerént valaki bizonyos körbe és viszonyokba annyira beéli magát, hogy azok nélkül el sem tudna lenni. Második fokon e két oldal egymást némileg egyensulyozza; a mennyiben legalább nem az egyedén kívül, hanem önmagában van meg az a genius, mely őt ugyszólván kézen vezeti; innen ered az ösztön és sejtelem. Legfelső fokon végre a tudatos lét emelkedik a magába vonult szenvedőlegesség fölé; s itt lép föl legelőször az egyed önérzete s önralkodása, melynélfogva minden határozódásait s illettségeit önmagába központosítja, s viszont minden cselekvőségét önmagából, mint központból, indítja ki; ekép lesz mintegy önmaga magának központjává. Minthogy pedig e fokon az egyed egész életmunkássága a benső központi uralom alatt áll, arra viszonyul; itt már tulajdonkép egy életet él. Ezentul a kettősséget az egyednek nem életében, hanem magában az egyedben, ennek lényegében találjuk; mert mig egyrészt önmagának benső központja, másrészt e központba összefutó határozományok összesége. Az egyed kettősségének egyik oldalát teszi tehát az uralkodó benső központ: a lélek, — másik oldalát pedig a különbözőségeket kifejező test; de ezek mégis csak egy lényt tesznek s azért valódi egységükben gondolandók. Itt érte el az egyed, mint ilyen fejlődésének legfenső fokát; s előttünk áll fogalmának teljességében: mint a test és lélek egysége. Az egyedi élet pedig abban áll, hogy a lélek és test egységre törekedvén, egymást folytonosan áthatják. A testi szervezet hatottságai a lélekre vitetnek át s mintegy a lélek sajátjaivá lesznek az érzésben, s viszont a lélekben fölmerülő határozományok, mozzatok a testnek adatnak át s ennek közvetítése által nyilatkoznak a mozgásban. És így az egyedi élet folyamatának tényezői: egyrészt a külhatások befogadása (ézés), másrészt a belülről induló visszahatás (mozgás.) Ez a test és lélek különbözőségének kiegyenlítési processusa. Ezen szakadatlan kiegyenlítési törekvés végre egy magasabb egyesülés állapotára fejlik, melyben a lélek által képviselt általános cél, s ezen cél által áthatott — a test által képviselt — részlegességek jutnak concret egységre; mi a valódi alanyiságot (subjectivitas) teszi.

Az ember már mint olyan, ki részlegességében általános érvényű, s viszont kinek általánossága részlegességében jó valódi létezésre, — többé nem egyed, hanem egyén, Az egyéniség lényegéhez tartozik a tudás. Ugyanis a természeti létezéssel bíró szellem (az egyed) a természeti világgal közvetlenül együtt él; midőn azonban a pusztá természeti létezés köréből kiemelkedik (vagyis egyénné lesz), akkor saját énjét a természeti létezésről — s még önmagától is, mint természeti lénytől — megkülönbözteti; ezt saját belvilágának ellenébe helyezi, mint külvilágot. A mennyiben pedig magát a külvilág ellenébe állítja s ettől megkülönbözteti, már tudásra tesz szert. A tudás nem egyéb, mint az egyénnek (subjectumnak) a tárgyilagosságra (objectivitásra) vonatkozása, s e vonatkozásban a két oldal, t. i. az alanyiság és tárgyilagosság egyesülése.

A tudás is különböző tudatformákon át fejlődik. 1. Midőn a tudó egyén tudásának tárgya nem saját énjé, hanem a tőle elkülönített külső tárgyilagosság: ez a másról-tudás; 2. ha a tudás tárgya maga a tudó egyén: ez öntudás; 3. ha a tudás tárgyat a külvilágnak szintugy, mint a tudó alanynak állagát képező egyetemes észszerűség teszi: ez az észszerűség tudása. A másról-tudásnak első lépése a közvetlen érzéki tudás; ez már az egyed pusztá érzésétől lényegesen különbözik, mivel benne az egyén önmagát a külső hatásoktól s viszont ezeket magától világosan megkülönbözteti, magával szembe-síti. Azonban az ily tudás még csak úgy fogja föl tárgyat, mint közvetlen egyenkéntit; ellenben midőn a tudásban egy ismerjük meg a tárgyat, mint sokféjeségek egységét, ekkor fejlik a közvetlen érzéki tudás

észrehevés. Itt már az észrevevő egyénnek úgy tűnik föl a tárgy, mintha kétféle léttel bírna, t. i. egységénél fogva magában való léttel — és sokféleségénél fogva jelenkező léttel; s a mennyiben a tudó alany a jelenkező létről szerzett ismeretét a dolognak magában való, azaz realis létére viszonyítja, a tudás e formája reflexionak nevezetik. A reflexio azon felfogásból indul ki, mely szerint a tárgynak látszata különbözik annak benső lényegétől; de csakhamar kitűnik, hogy e látszat nem egyéb, mint a benső lényeg nyilvánulása; a kettő közti különbség tehát nem is annyira a tárgyban, mint inkább csak ez értelem felfogásában rejlik; a mint t. i. az értelem azon egy tárgyat kétféleképp veszi. E fokon a tudás tárgya nem a külvilág többé, hanem tulajdonképp az értelem működése, tehát a tudó é n önmaga. Itt lép föl a tudás második stadiuma: az ö n t u d á s.

Öntudásban az egyén nem a külvilágot, hanem önmagát tekinti lényegesnek; önmaga levén tudásának czélja, ha figyelmét a kültárgyakra irányozza is, ezt csak azért teszi, hogy általuk önmagát ismerje meg; a külvilágot saját egyéniségének pusztá eszközeül tekintvén, a fölött csak önmagát iparkodik érvényesíteni. Innen azon — az öntudat legalsó fokán nyilvánuló — ösztön, mely minden természeti tárgyat, mint ellenében álló értéktelent, megsemmisíteni kíván. Magasabb foka az öntudatnak, melynél az egyén — a külvilágot saját czéljára szolgáló eszközeül tekintvén — nem a tárgyakat, hanem azoknak önállóságát törekszik megsemmisíteni. Ebből ered a természeti világ átváltoztatása s művelése, mely által a szellem önmagát műveli. De mialatt a szellem a természet művelésével foglalkozik, már nem úgy tekinti azt, mint csupán ellenében álló idegen tárgyat; hanem inkább mint saját munkásságának eredményét, melyre egyéni okosságot mintegy rálehelte, s ezt abban ugyszólván megtestesítette. Innen emelkedik aztán tovább az öntudat azon magasabb lépcsője, melyen az egyén már nem egyedül önállóan természeti tárgyak, hanem tudatos subjectumok, azaz egyénekkel szemben fejleszti öntudatát. Ezentul egyik öntudat a másikkal való k ü z - d e l e m b e n fejlődik; mert mindkét fél tudatos subjectum levén, mindkettő valódi activ munkássággal hat egymásra; de mindegyik önmagába helyezvén a lényegét, a másiknak — majd csak a másik önállóságának megsemmisítésével akarja magát érvényre emelni. Ebből keletkezik a hódítási vágy, továbbá az ur és szolga közötti viszony. E küzdelemből fejlődik ki az öntudat azon tisztább és tágabb látköre, hol az egyén — míg egyrészt saját egyéniségének erejét mind világosabban fölismeri s ezért önállóságának mások általi elismerését is követeli másrészt ő maga ugyanezen önállóság jogosultságát másokban is elismeri; vagyis eképp jó létre a k ö z ö s s é g tudása, melyben az eddig ö n z ő egyén magát már nem pusztán külön zárkózott é n nek, hanem bizonyos társadalom tagjának tekinti, mely társadalom vele egyenlő jogu egyének öszlete. Az ember ezen állásponton másokban is önmagát, s viszont önmagában is másokat becsül meg. Ezen elismerés az egyéni s z a b a d s á g alapja,

A közösség megismerésében a tudásnak ismét egy tisztultabb alakja rejlik. Ugyanis az egyén midőn önmagát másokkal s másokat önmagával egyenlően jogosítottaknak ismer el, ezt azért teszi, mert már olyas valaminek tudatára jő, mi minden emberben lényeges és egyetemes értékű, a mi minden tudatos subjectumnak közös állaga; ez pedig az általános é s z s z e r ü s é g vagyis o k o s s á g. Ennek fölismerése már az é s z s z e r ü s é g tudása vagy á t a l á n o s ö n t u d a t, mely a tudás teljességét foglalja magában. Ezen állásponton lesz a szellem valóban s z a b a d; azaz fölülemelkedve mind az egyediségnek passiv, mind az egyéniségnek önző korlátoltságán, mindenben saját egyetemes lényegét keresi s valósítja; s épen ez által lesz s z a b a d s z e l l e m, s z e m é l y i s é g.

Láthatni e vázlatból *), hogy a lélektan azon pontig tárgyalja a szellem fejlődési menetét, hol ez — mint emberi szellem — a természeti létezésből a lényegét tevő szabadságra emelkedik; de e fejlődést nem úgy érti, mintha a különböző fejlemények időszerűleg, azaz egymásután állanának elő — a felsőbbek az alsóbbakból; ellenkezőleg a pszichologia felfogása szerint e fokozatok mind egyidejűleg léteznek az emberi szellemben, mint különböző rendű hatványok; s épen együttességük teszi az emberi szellem fogalmát. Ennélfogva az emberi szellemet csak akkor ismerjük tartalma teljességében, ha az egyediségét, egyéniségét és személyiségét tevő határozományokat egybefoglalva gondoljuk.

A nevelésnek is ily felfogásból kell kiindulnia; vagy is olyannak gondolnia az embert, ki fejlettsége legmagasabb fokán sem vetkőzhetik ki végkép egyedisége korlátoltságából s önző egyéniségéből; valamint másrészt képzettsége legalsó pontján is magában rejti már a lényegéhez tartozó összes fejlődési fokozatokat; hanem természetesen csakis re j t i; mi más szavakkal annyit tesz, hogy az emberi természetet tevő valamennyi különbözőségek, erők s tehetségek a még képzetlen, neveletlen emberben csak csirájukban vannak meg; még nem munkás tehetségek, hanem inkább csak ilyenekké lehető t e h e t é k e k. Időszerűleg kell tehát e csirákat kisarjazztatni, hogy díszlő lombokat hajtsanak; kívülről jövő hatások által kell a szunyadó erőket sarkalni s így bennök az ellenhatásokat fölébresztetni, hogy valódi activ munkásságokká váljanak. Ebben határozódik a nevelés föladata.

*) L. Dr. J. E. Erdmann: Grundriss der Psychologie. — Molnár Aladár: A pszichologia vázolata.

A nevelés tehát csak akkor bocsáthatja ki kezei közül az embert, midőn ez, kifejlett erőinek s egyetemes értékének tiszta öntudatában, önálló, szabad egyénné lett. De a mi az egyént valódi önállóságra képezi, az a f e g y e l e m. Fegyelmezni kell a nevelés alatt álló ifjunak mind elméleti, mind gyakorlati tehetségeit, hogy helyes irányban s kellő arányban fejlődjenek ; mert a mi az embert rosszszá teszi, az nem egyéb, mint tehetségeinek aránytalansága, egyes erőinek téves irányba terelése, túlnövése s eltorzulása ; mindennek pedig a fegyelmetlenség szülő oka. Azért semmi sem oly fontos a nevelésben, mint a fegyelem ; mert hisz ennek a nevelés minden mozzanatát át-meg-át kell hatnia ; ennek kell vezérelnie épen úgy az elme, mint a szív és akarat képzését ; igénybe kell vétetnie a szorosan vett tanításnál nem kevesebbé, mint az erkölcsiség fejlesztésénél. És mégis az egész nevelési folyamatban talán sehol sem találkozunk annyi ferde nézet s ilyeneken — vagy épen könnyelműségen — alapuló helytelen eljárás, mint épen a fegyelem dolgában. Hányszor tartják fegyelmenek azt, a mi ennek épen ellenkezője ! Mert a tulszigoru, durva fegyelem végső elemzésben ép úgy fegyelmetlenség, eredményére nézve ép oly szomorú, mint a laza elkényeztetés ; míg ez lomha semmittevővé, önzővé, elbizakodottá, önmaga fölött uralkodni nem tudó, de mások fölött annál inkább uralkodni vágyó kis zsarnokká teszi az ifju embert : addig amaz a daczoló makacsságot, erkölcsi durvaságot fészkeli a szívbe.

A gyermeknevelés legelső kötelessége a családot illeti ; ennek kezeiből veszi át a gyermeket az iskola, hogy rajta az emberművelés nehéz munkáját folytassa mindaddig, míg oly állapotba helyezi, hogy biztosan adhatja át a társadalomnak. Ámde az iskola, ha sikerrel akar működni, soha sem nélkülözheti a család közremunkálását ; mert hiszen az iskolába járó gyermek, vagy ifju végre is többet forgolódik a család, mint az iskola körében. És mégis hányadik szülő az, ki magát nemcsak szülőnek, hanem egyszersmind nevelőnek is tekintené ? vagy ha el is ismeri e hivatását, de alig bír fogalommal a helyes és czélirányos nevelésről.

Fájdalom ! sok szülőtől oly állapotban veszi át az iskola a gyermeket, hogy — mielőtt rajta a továbbfejlesztés munkáját megkezdhetné — előbb a házi ferde nevelés és fegyelmetlenség által okozott kinövések egész halmazát kell lenyesegetnie ; mi annál nehezebben megy, mivel az ily szülők — a mint gyermeküket iskolába bocsátják — a nevelés összes munkáját már kizárólag az iskolára akarják róni. Általában igen nagy hiba mai nap a szülők nagy részénél azon téves gondolkodás, hogy iskolába járó szülöttjük kiművelésére s jövőjére mindent, de mindent csak az iskolától tesznek függővé ; maguk részére alig ismernek el egyéb kötelezettséget, mint hogy gyermeküket ruházzák és táplálják. Ha a növendék hanyag, engedetlen, daczos, kicsapongó stb., szeréntök mindennek oka az iskola ; pedig ha egy kissé elfogulatlanabban gondolkoznának, legtöbb esetben be kellene látniok, hogy gyermekök e hiányok és romlottságok legnagyobb részét nem annyira az iskolának, mint inkább a házi fegyelmetlenségnek köszönheti.

Az a főbaj a mai philanthropicus és meglehetősen materialisticus világban, hogy a társadalom — különösen pedig a legközelebről érdekelte szülők nagyon türelmetlenek az ifju nemzedék érettségére nézve ; mielőtt természetes uton, helyes paedagogiai elvek által megkövetelt egymásutánban a valódi érettség megjöne, ugyszólván ráerőszakolják az ifjura a koránérettséget ; mert — a hasznosság elve levén uralkodó — nem abban keresik a legmagasabb czélt, hogy a növendék egyetemes műveltségre tevén szert, ennek alapján legyen szabad s önálló személyiséggé ; hanem abban, hogy mennél előbb egy társaság használható tagja legyen s ez által a világon megélni tudjon. Erre egyik legsikeresebb eszköznek tartják azt, ha a kíváncsi és élvekre hajlandó ifjuval jót, rosszat mohón izlettetnek, mit aztán tapasztalásnak neveznek el ; teszik ezt legtöbbnyire értelmetlenségéből, olykor tán csak könnyelműségből, — de az eredmény ugyanaz.

A személyisége tiszta öntudatára jutott, önálló, szilárd jellemű s megállapodott elvekkel bíró ember sok olyat tapasztalhat morális veszély nélkül, mi talán menthetlenül rántja az erkölcsi sülyedés örvényébe a még tétovázó, ingatag és önállótlán növendéket ; ki tájékozatlanságában nem bírván biztos irányelvekkel, számtalanszor tartja valódi jónak azt, a mi csak áljó, s még kevesebbé bírván kifejlett s megszilárdult jellemmel, oly könnyen hódol meg a szép színben feltűnő esáboznak !

A növendék, ki iskolai nevelés alatt áll, tagja mind a családnak, mind az iskolának ; ha tehát ezek nincsenek reá öszhangzó hatással, hanem ellenkezőleg a házi nevelés — tudva vagy nem tudva, de egyenesen ellene törekszik az iskolainak ; e viszásságból nem kevesebb, mint a növendék erkölcsi tönkretévése származik ; mert házi fegyelem nélkül az egész iskolai nevelés sikere lehetetlen. Az egy czélra irányuló működések csak úgy érhetik el e czélt, ha egymással öszhangzásban vannak.

Azonban az ifjuság fegyelmezését illetőleg igaztalanság volna minden hibát csak a családi nevelésben keresni. Valljuk meg ! nem egy szemrehányás illetné meg e tekintetben magát az iskolát is. Az olyan tanár — pedig van elég — ki csak arra gondol, hogy óráját kitöltse s az eléje szabott tananyagot végigtárgyalja, lehet jó tanár, de nevelő nem. A mely tanár gyöngeségeit, ha vannak, nem tudja otthon hagyni, hanem magával viszi az iskolába ; az ne számítson arra, hogy tekintélyét fenn fogja tartani, mert a legelső, kik gyöngeségeit fölismerik, bizonyosan tanítványai lesznek ; akkor pedig vége a tekintélynek, s tekintély nélkül vége a fegyelemtartásnak. A mely tanár tanítványai irányában csak kemény szigorúságot, de

semmi szeretetet nem mutat; az elveszti tanítványai becsülését s vonzalmát; mi pedig a nevelésnek — főleg a sajátképi fegyelmezésnek — egyik lényeges kelléke. Ha egy tanintézetnek tanári testületében nincs öszhangzó egyetértés, akkor nevelési eljárásukban sem lehet egyöntetűség; s könnyen megtörténik, hogy a mit egyik épít, azt a másik végkép lerontja.

De mindezen s még egyéb hasonló — itt-ott előfordulható — bajoknál igen sokkal nagyobb — mert legáltalánosabb következményü — azon baj, mely magában a hibás r e n d s z e r b e n rejlik.

Ha általában összes tanügyünk, különösen pedig középiskolánk jelen szervezetét behatóbb tanulmányozás alá vesszük; lehetetlen, hogy nagyon is világosan szemünkbe ne tűnjenek benne azon hiányok és egyoldalúságok, melyek a tanuló-ifjúság elmei, de legkivált erkölcsi kiképzésére inkább káros, mint hasznos befolyással vannak.

Egy pár évtized előtti tanrendszerünknek az volt főhibája, hogy míg az oktatásban tulságosan humanistikus volt s inkább alkalmas arra, hogy classicus mintákba szerelmes és betükön rágódó szobatudóst, mintsem hogy a korszellemhez mért életrevaló embert képezzen; ellenben a fegyelmezés terén ugyancsak realis irányt követett! használván e tekintetben a legdöntőbb argumentumokat. E téves nevelési hiányon az észszerűség változtatást kívánt; mi meg is történt — de hogyan? Az ellenkező tulságba estünk! Jelenlegi oktatásunknál csaknem egyedüli jelszó: a szakképzés, a gyakorlati élet, szóval a realismus; szorosabb értelemben vett nevelési eljárásunk pedig maholnap annyira „humanisticus“ lesz, mintha az iskolában nem is önállóan, folytonos vezénlyést igénylő, lépten-nyomon féltékenyen őrzendő ifjakkal, — hanem teljesen megérett, higgadtan gondolkozni tudó, szilárd elveket követő önálló egyénekkel volna dolgunk.

A humanismus magában feiséges eszme; de tulságig víve s nem a körülményekhez alkalmazva, az életben több kárt hoz, mint hasznot.

Mennél kevesebb önállósággal bír az ember önmagában, annál szorosabb külső fegyelem alatt kell állania; s a mint lassankint fejlődik szellemi felvilágosultsága s evvel együtt benső önállósága, a szerint lehet a fegyelem gyepelőit mind jobban és jobban megereszteni; midőn végre az egyén emberi méltóságának tiszta öntudatára s ennek következtében önmagát kormányozni tudó önállásra jutott, — ezen állásponton nincs többé szüksége az iskolai fegyelemre, de magára az iskolára sincs; ezentul nem az iskoláé, hanem a társadalomé.

Miután az iskola nem önálló emberekkel foglalkozik, hanem legfőbb hivatása épen az, hogy a magában még tehetetlen növendéket — benne rejlő tehetségeinek fejlesztése által — tiszta öntudatra s önállóságra juttassa; soha sem szabad szem elől téveszteni a különböző fejlettségi fokokhoz mért fegyelmezést. „A ki csak azért tanítja az ifjúságot — uymond Franke — hogy tudósabbá tegye, feledi a legfőbbet: az akaratnak az engedelmisség alá hajlítását; s ez által végre is oda jut, hogy fáradozásainak nem fogja látni jó gyümölcsét.“

De a mi a fegyelmezésben egyrészt legnehezebb, másrészt legszükségesebb, az épen azon megfelelő mérték eltalálása és alkalmazása, mely szerént a fegyelem kellőnél se megszorítóbb, se lazább ne legyen. Ha valami, ugy ez kívánja meg leginkább a fejledező növendék szorgos és folytonos megfigyelését.

A legelső korban, midőn a gyermek még leginkább természeti életet él s öntudatlan létének tulnyomóságánál fogva csaknem elválhatlanul függ azoktól, kikhez a természet legszorosabban kapcsolja; azok legtermészetesebb nevelői, kiktől az életet nyeré. A fegyelmezés e fokán feltétlen engedelmisségre kell szoktatni a gyermeket, kinek legfőbb s egyedüli törvénye a szülők akarata legyen. E feltétlen engedelmisségből nem engedhet azon iskola sem, mely a gyermeket a szülői kezekből vevén át, őt — kit a családi első nevelés saját lábán állani tanított, de ki a lelki fejlődés útján még egy lépést sem tud előre tenni — ugyszólván járnai tanítja a gyöngéd szeretettel párosult szigorúság járszalagján. Ne legyen itt még ridegen parancsoló és tiltó írott törvény, hanem legyen élő törvény maga a tanító. — A gymnasiumi növendék már testileg és lelkileg fejlettebb levén, mindinkább ébred ez benne azon benső ösztön és önérték munkássága, melynél fogva nem csupán jutalom reményében vagy a büntetéstől való félelemből teszi a jót s kerüli a rosszat, hanem ezekre benső indokok által is indittatik; ez okból már többet lehet saját belátására és jóakarataira bizoni; vagyis az irányozó fegyelmet lehet és kell is tágítani, hacsak az ifjút örökös kiskorúságra nem akarjuk kárhóztatni. Azonban nagyon csalódnék, ki azt hinné, hogy tehát itt már a fegyelem kevesebb gondot igényel. Épen ellenkezőleg! ha valahol, legfőképp a gymnasiumban szükséges a helyes mértékű fegyelem fentartására nagy súlyt fektetni. Csak fegyelmezés és engedelmisség által szoktathatjuk a növendéket önralkodásra; mindaddig tehát, míg arra el nem jutott, saját jövője érdekében szüksége van a gondos fegyelemre.

Ámde vizsgáljuk meg a gymnasiumi növendéket ezen önralkodás szempontjából — s milyennek találjuk? Épen azon korban van, melyben kedélyének viharos hullámozása minden pillanatban veszélyel fenyegeti; képzeleteinek árama minden gátat áttörni kész. Ezen korban lép föl legerősebben — az egyéni öntudat fejlődésével — az önhittség, elbizakodottság, az ellenvéleménynek nem türeése és minden

nyilatkozata az elméleti önzésnek. A kedély azon hullámozását lecsillapítani ; a képzelmek csapongó áriját rendes mederbe szorítani ; az önzést, mint ilyet, kiirtani s helyébe a valódi önbecs nemes érzetét ültetni — mindez a fegyelem feladata. A kormányzás és fegyelem tehát a gymnasiumban gondosabb kezelés, kíván, mint bármely más iskolában ; annál is inkább, mert, mint egy jeles német paedagogus (Schmidt K.) megjegyzi, „egyéb iskolákban oly leendő állampolgárok neveltetnek, kiket majdan a rendőrség és bírák, törvénytudók és lelkészek fognak a törvények megtartására inteni ; ellenben a gymnasumból azon férfiak kerülnek ki, kik jövőben nagyobb részben önmaguk lesznek az állami és erkölcsi törvények őrei. De a ki önmagát nem tanulta s nem is tudja a törvénynek alárendelni, az soha nem leendő a törvénynek valódi őre, hanem vagy zsarnok, vagy gyöngé báb.“

A tanári tekintély támogatására mindenesetre szükségesek a gymnasiumban az írott törvények vagy inkább fegyelmi szabályok ; csak hogy ilyenek szerkesztése a legmélyebb megfontolást és legvigyázóbb körültekintést igényli. Legyen alapjuk a tapasztalástól elvont elmélet, mert csak is a tapasztalásból meríthetik gyakorlati alkalmazhatóságukat. Legyenek rövidek, ne terjeszkedjenek ki minden csekélységnek prokátoros körülírására, mi által a tanári testületnek tekintélyét — a helyett, hogy támogatnák — inkább ledöntik, mert önálló fegyelmezési jogától s hatalmától fosztják meg. Ily részletezett iskolai törvények rideg nyomása alatt a tanuló a fegyelmezést illetőleg nem tekinti egyébnek tanárát, mint a kiszabott törvények gépies végrehajtójának ; a nevelőre nézve pedig nem képzelhető kinosabb, lélekölőbb s egyszersmind sikertelenebb eljárás, mint ha minden egyes vétségi eset elintézésénél egész pedantizmussal a kiczirkalmazott paragraphusokhoz kénytelen magát kötni. Igenis, a fensőbb hatóság tűzze ki a fegyelmezés főbb iránypontjait ; de ezek részletezését s a körülményekhez alkalmazását bizza a tanintézetek közvetlen hatóságaira, a tanári testületekre. A nevelés, különösen pedig a sajátlagos fegyelem minden mozzanatát egy központból intézni el — körülbelül annyit tesz, mint pl. a zentai ütközetet Bécsből vezényelni. Ha a törvény olyan, hogy talán szorosabban köti le a nevelőt, mint növendékeit ; ne várjunk tőle jó sikert. Hogyan vezessen az mást, kinek kezei meg vannak kötve ? Minden törvénynek alapkelléke az észszerűség ; de a mi magában ész- és célszerű, sokszor nagyon fonákká lehet — legalább következményét tekintve — a helytelen alkalmazás által ; és pedig a többi közt azért is, mert könnyen félreértésekre nyújt alkalmat. Ez okból nagy gond fordítandó az iskolai fegyelmi szabályok összeállításánál arra is, hogy mennél világosabbak legyenek, minden szándékos vagy nem szándékos félremagyarázhatást kizárjanak. Főleg pedig ovakodni kell oly engedmények adásától, melyek magukban nem volnának ugyan károsak, de melyekkel a könnyelmű ifjuságnak csaknem lehetetlen vissza nem élni. — Valóban nem ártana, ha azok, kik az ország tanintézeteire érvényes s a nemzet virágának célszerű nevelésére szánt rendszabályokat hoznak, az itt érintettek s egyéb hasonlókra kissé nagyobb gondal reflectálnának !

Legyünk humanisták ; de minden humanismusunk mellett se feledjük, hogy a törvényeket nem eszményi emberek számára alkotjuk ; annál kevesebbé azokat, melyek a fejletlen kor s az önállótlan egyén helyes irányu kiművelésére czéloznak.

Annak, ki — akár közvetve, akár közvetlenül — neveléssel foglalkozik, mindenekelőtt bőséges emberismerettel kell birnia ; mert csak úgy lesz képes az embert emberi természetének megfelelően s ahöz méltóan kiművelni. De mivel a keresztény felfogás nem úgy tekinti az embert, mint kizárólag földi lényt hanem egyszersmind mint egy magasabb mennyei ország tagját, melyhez az Istenember mutatta meg az utat ; ennél fogva a valódi keresztény nevelésnek példányképe nem csupán a magában vett emberi eszmény, hanem az Istenember ; s az ily nevelésnek minden lépten a józan vallásosság üdvhozó szelleme által kell áthatva lennie.

Őszinte vallási érzelem által áthatott egyetemes műveltség : ez a bevégezett jó nevelés eredménye.

FARKAS LÁSZLÓ.

A tanári személyzet.

Kegyes tanító-rendi tagok.

Berzay Elek, házfőnök, hitszónok, a hittannak 3, 4, 5, 6, s a német nyelvnek 3. osztályban tanára, heti 10 órával.

Dolmányos György, hitelemző, 4. osztály főnöke, a hittannak 1. 2., a magyar nyelvnek 4. s a latinnyelvnek 3. 4. osztályban tanára, heti 17 órával.

Farkas László, 6. osztály főnöke, a mennyiség- és természettani földrajznak 5. 6., a mennyiségtannak 6., a természettannak 3. 4. osztályban és a francia nyelvnek tanára, heti 17 órával.

Kottek Nándor, a nagy-gymnasium igazgatója s a német nyelv tanára 4. 5. 6. osztályban, heti 9 órával.

Laki Mátvás, 3. osztály főnöke, a magyar nyelv- és földrajznak 3. s a történelemnek 3. 4. 5. 6. osztályban tanára, heti 15 órával.

Palkovics Károly, 2. osztály tanára, heti 19 órával.

Pfeiffer Antal, a magyar nyelv- és természetrajznak 5. 6. s a mennyiségtannak 3. 4. osztályban tanára, heti 18 órával.

Vőneky Pál, 5. osztály főnöke, a latin nyelvnek 5. 6. s a mennyiségtannak 5. osztályban tanára, heti 16 órával.

Zsuffa Pál, 1. osztály tanára, heti 19 órával.

Világiak.

Pongrácz Adolf, a testgyakorlás tanára, heti 12 órával.

Récsei György, a műének tanítója a vegyes karnál, heti 2 órával.

Rózsavölgyi Antal, a műének tanítója a férfi karnál, heti 2 órával.

Szász Károly, rajztanár, heti 14 órával.

Az intézet belállapota.

Tanszergyűjteményeink szaporodása a lefolyt tanévben következő :

A zalavárral egybekötött göttweigi apátság múlt évi 200 frtnyi kegyadományából szereztek : Légszivattyu két burával. Egy pár delezpálca. Iránytű. Beszívárlási készülék. Frick-féle erőegyközeny. Egy pár magdeburgi félteke. Ugyanezen apátság a folyó tanévben 150 frtot küldött ugyanazon célra.

A városi t. képviselőség által megszavazott 375 frtból szereztek : Szívó szivattyu. Nyomó szivattyu. Kis gőzmozdonyminta. Morsee-féle táviró. Készülék hegyezett széndarabokkal. Smee-féle telep. Villanybevezetési tekercs. Delezpatkó. Atwood esgépe. Resonancz-csengetyü. Escsó. Vízfagyasztó készülék. Daniel-féle nedvmérő. Bűvös lámpa. Hévmérő háromféle fokozattal. Szekrény a tanszerek elhelyezésére.

Terményrajziak : a városi t. képviselőség által megszavazott összegből 325 darab szárított magyarországi növény. Nt. Pius Titius ajándékozott 103 tengeri csigát és kagylót, 27 szárazföldi csigát, 14 édesvízi csigát, 47 sugárállatot ; t. Sólyomi N. ur egy kitömött buvárt ; t. Kirschner A. ur egy emberkoponyát ; Kottek Nándor gymn. igazgató 192 csigát, 178 kagylót, 3 csikóczát, 1 küllőnyt, 3 kövült kagylót ; Berényi Miklós tanuló, egy kitömött ruczát.

Régiségek : t. Tárnok Alajos ur 3 emlékérmét, 1 pénzt ; t. Bátorffy Lajos ur 33 régi pénzt, 7 régi pénz-másolatot, 1 emlék-érmét, 10 emlékérem-másolatot, 2 gyűrű-másolatot ; t. Kirschner A. ur több darab érdekes régiséget ; t. Sólyomi N. ur több régi mozaik darabot s egy régi gyűrűt ; Berényi Zs. és Tárnok A. tanulók több darab régi pénzt ; Friedländer S. tanuló egy emlékérmét.

Mennyiségtaniak : Kottek N. igazgató, 51 darab fa- és 4 darab papirmintát a tömörmértanhoz.

A könyvtárnak ajáneékozott Kottek N. igazgató, 81 kötetet.

Az ifjusági könyvtárnak ft. Könnye Alajos 50 kötetet ; Kottek Nándor 63 kötetet ; t. Harmath Gergely 3 k. ; t. Vida Sándor 2 k. ; Berényi M. tanuló, 1 és Baan Z. tanuló 2 kötetet,

A segélyző-egylet megalakulván, e célra következő adakozások folytak be : A zalavárral egybekötött göttweigi apátság 50 frt., Belus József gyógyszerész ur 3., N. N. 7 frt., Wenkheim Krisztina gróf-kisasszony 20 frt., ft. Göndöcs Benedek, apát 5 frt., ft. Andrássy Kálmán nevelő ivén 13 frt., N. N. 5 frt., Tárnok Alajos ur 10 frt., t. Ujváry Illés ur 20 frt., a nagygymn. ifjak 20 frt., az 1868/9. tanévról maradt 31 frt. 94 kr., öszvesen 184 frt. 94 kr., mely összge a takarékpénztárba tétetett.

VI. O s z t á l y.

N é v s o r	Magaviselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak									Általános sorozat	Mellék tantárgyak	
			Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Termé- szetrajz	Mennyi- ségtan	Testgya- korlat		Francia nyelv	Ének
Barabás György	t	h	4	4	4	4	4	4	4	4	3	1 r		2
Benczik Ferencz	p	e	1	1	1	1	1	1	1	1	3	kit	1	1
Bertha Ignác	jó	k	1	2	2	1	3	2	2	2	3	jel	—	1
Blau Oszkár, izr.	t	kl	2	4	4	1	4	2	3	4	1	1 r	—	3
5 Fülöp Kázmér	jó	kl	2	4	3	2	2	4	3	3	5	1 r	—	—
Götz Ferencz	jó	k	1	2	3	2	2	1	1	3	3	1 r	—	1
Hochreiter Soma	jó	kl	2	4	4	3	4	2	3	3	4	1 r	—	1
Horváth Antal	d	kl	2	3	2	2	4	2	3	4	4	1 r	—	—
Horváth József	d	kl	2	2	3	2	3	2	2	4	4	1 r	—	—
10 Knöpfler József, izr.	jó	h	1	4	4	2	4	3	3	4	4	1 r	—	1
Kummer Ferencz	d	kl	2	4	4	3	4	4	3	4	4	1 r	—	1
Lillik Ágoston	jó	kl	2	4	3	3	4	3	3	4	5	1 r	—	—
Mester József	jó	k	2	1	2	2	3	2	2	3	4	1 r	—	—
Ofner Alajos	d	kl	2	3	4	3	2	2	3	4	4	1 r	—	—
15 Paiss Mihály	jó	h	1	4	4	4	4	2	3	4	2	1 r	—	3
Pap Ferencz	jó	h	3	3	4	4	4	3	3	4	—	1 r	—	—
Plánder József	p	kl	2	3	4	4	3	2	3	4	3	1 r	—	—
Plánder Pál	d	kl	1	2	4	3	3	3	3	3	—	1 r	—	—
Polizsánszky Kálmán	jó	kl	3	2	4	3	3	4	3	4	2	1 r	—	—
20 Rutics János	t	kl	3	2	4	4	3	3	2	4	3	1 r	—	—
Rutics Sándor	t	kl	2	2	4	3	3	3	3	3	2	1 r	—	2
Sebestyén Lajos	jó	k	1	2	2	2	2	1	2	2	3	jel	—	1
Sipos Sándor	t	kl	3	2	4	3	4	4	3	4	5	1 r	—	1
Stefán György	jó	h	2	4	4	4	4	3	3	4	5	1 r	—	—
25 Stolczer Jakab, izr.	p	e	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit	—	1
Tandor Otto	p	e	1	1	2	1	1	1	1	1	2	kit	—	1
Tersánszky Gyula	d	kl	2	3	4	3	3	3	2	4	3	1 r	4	2
Tóth Antal	d	kl	2	3	4	3	3	3	2	4	3	1 r	3	1
Totola Lajos	p	e	1	1	2	2	2	1	1	2	3	jel	—	—
30 Tuly István	d	kl	3	3	4	4	4	4	3	4	3	1 r	—	1
Vertácsnik János	d	kl	2	3	4	3	4	3	4	4	4	1 r	—	1

V. O s z t á l y.

N é v s o r	Magaviselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak									Általános sorozat	Mellék tantárgyak		
			Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Termé- szetrajz	Mennyi- ségtan	Testgya- korlat		Francia nyelv	Ének	
Berényi Miklós	k	i	m	a	r	a	d	t							
Eklér Dénes	d	k	1	1	3	2	2	1	1	3	2	1 r	—	—	
Fridländer Samu izr.	jó	h	1	3	4	2	4	4	3	4	4	1 r	—	—	
Gazsy János	jó	cs	4	4	5	4	4	5	4	5	3	II r	—	—	
5 Glesinger József izr.	jó	kl	1	3	4	2	4	4	3	3	3	1 r	2	—	
Gózony Sándor	t	h	3	3	4	4	4	4	3	4	2	1 r	—	—	
Hegedús Mihály	jó	cs	2	4	4	4	4	5	3	5	4	II r	—	—	
Hoffmann Jakab izr.	jó	h	1	4	4	2	4	4	4	4	4	1 r	3	—	

N é v s o r	Magaviselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak										Mellék tantárgyak		
			Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Természettan	Mennyiség	Testgyakorlat	Általános sorozat	Francia nyelv	Ének	
Horváth Imre	jó	kl	2	2	3	2	2	3	2	3	4	I r	2	—	
10 Josipovich Géza	jó	k	1	2	3	2	2	2	2	2	2	jel	2	2	
Kermány Rezső	d	kl	2	3	3	2	3	2	2	3	4	I r	3	1	
Király Béla	d	kl	1	3	3	3	4	2	2	4	4	I r	—	3	
Kiss Lénárd	k	i	m	a	r	a	d	t							
Kramarics Imre	t	h	4	3	4	3	3	4	4	4	3	I r	—	2	
15 Kramer József izr.	d	k	1	1	2	1	1	1	3	2	4	jel	—	—	
Krampatics István	k	i	m	a	r	a	d	t							
Kuthy Ferencz	t	es	3	3	4	3	4	3	4	5	4	II r	—	2	
Kuthy József	jó	kl	1	1	4	2	3	2	1	3	2	I r	3	2	
Lendvay József	d	k	1	1	2	2	1	1	1	2	4	jel	1	2	
20 Mitzky Henrik izr.	t	h	1	4	4	3	4	3	3	4	3	I r	3	—	
Novák Zsiga	t	es	4	3	5	4	4	5	4	5	4	II r	—	—	
Paizs Géza	jó	es	2	3	5	3	4	4	3	4	2	II r	—	1	
Pauer Gyula	t	kl	2	3	4	3	4	3	3	4	4	I r	—	1	
Perger József	d	k	1	2	3	2	2	1	2	2	3	jel	—	—	
25 Plachner Sándor	jó	kl	2	2	3	2	2	3	2	2	3	I r	3	2	
Rathmann Bódi	d	k	1	2	2	2	2	1	1	2	2	jel	1	2	
Saffaric György	t	h	4	4	4	3	4	4	4	4	3	I r	—	—	
Smerd Henrik izr.	d	k	1	1	4	1	1	1	1	2	3	I r	—	—	
Spúr János	jó	e	1	1	2	1	1	1	1	1	1	kit	—	—	
30 Szeidl Ágoston	jó	h	4	4	4	2	4	4	2	4	3	I r	—	—	
Szekeres János	jó	es	4	4	5	4	4	5	4	4	2	II r	—	—	
Szekeres József	d	k	1	1	3	2	1	1	2	2	3	jel	—	—	
Tiszay Ferencz	jó	h	2	4	4	4	4	3	3	4	4	I r	—	—	
Topolics Ferencz	d	k	1	1	2	2	2	1	1	2	3	jel	—	—	
35 Tóth Imre	b	e			t		e		g						
Trippammer Rezső	jó	kl	3	3	3	3	2	3	2	2	3	I r	2	—	
Wollák Adolf izr.	jó	kl	1	3	4	2	4	3	3	4	1	I r	3	—	

IV. O s z t á l y.

N é v s o r	Magaviselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak										Mellék tantárgyak		
			Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiség	Természettan	Vegytan	Testgyakorlat	Általános sorozat	Franc. ny.	Rajz	Ének
Anisics Sándor	jó	h	2	3	3	4	4	4	4	4	4	I r	—	3	—
Auerbach József	p	e	1	1	1	1	1	2	1	1	4	kit	—	2	—
Barbarics Lajos	jó	k	1	2	2	2	1	3	2	2	4	jel	—	3	—
Belső Mór	d	k	1	1	2	2	1	3	2	1	4	jel	—	3	—
5 Dománitzky Béla	t	k	1	2	2	2	1	1	2	2	4	jel	—	2	—
Geiszl Kálmán	d	e	1	1	1	1	1	1	1	1	3	kit	2	2	3
Grets József	jó	kl	2	3	3	3	2	3	2	3	4	I r	—	3	—
Hertrum József	t	h	2	3	4	3	4	4	4	4	3	I r	—	1	—
Imrei Ferencz	p	k	1	1	2	2	2	3	1	1	4	jel	—	3	—
10 Kanász József	d	e	1	1	1	1	1	1	2	1	3	kit	1	3	—
Kecskés Ferencz	jó	kl	2	3	3	3	3	3	4	3	3	I r	—	3	2
Kele György	p	k	1	2	2	2	1	1	1	1	3	jel	—	1	3
Koronczi Imre	d	kl	1	3	3	4	2	3	3	3	4	I r	—	3	—

N é v s o r	Magaviselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak										Általános sorozat	Mellék tantárgyak		
			Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Vegytan	Testgyakorlat	Franc. ny.		Rajz	Ének	
Kozári József	p	k	1	1	2	2	1	2	3	2	4	jel	—	3	—	
15 Majhen József	d	k	2	2	3	2	1	2	1	2	2	jel	—	3	2	
Markovics István	d	e	1	1	1	1	1	1	1	1	3	kit	1	3	—	
Martincsevics Mihály	d	e	1	1	1	1	1	1	1	2	4	kit	—	2	—	
Molnár Ferencz ism.	jó	h	2	3	4	3	4	4	4	4	3	I r	—	3	—	
Pigmond Gyula	Gy	mná	si	u	mot		vál	toz	ta	tott						
20 Plánder József	p	kl	1	2	3	3	2	3	2	2	3	I r	—	3	—	
Raisz Jenő	t	kl	2	3	3	3	3	2	4	3	4	I r	—	3	3	
Ribarits Jakab ism.	t	h	4	3	4	3	4	4	4	4	2	I r	—	3	—	
Stingly Kálmán	jó	kl	2	3	3	3	2	2	1	2	3	I r	—	2	—	
Szeredy Lajos	t	h	3	3	3	4	4	3	3	4	3	I r	—	2	—	
25 Talabér Gyula	t	kl	2	3	3	3	2	3	4	3	3	I r	—	3	—	
Zdelár Miklós	jó	h	2	4	4	3	3	4	4	4	1	I r	—	3	—	
Zernek Árpád	jó	kl	2	3	3	2	3	4	4	4	3	I r	—	3	—	

III. O s z t á l y.

N é v s o r	Magaviselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak										Általános sorozat	Mellék tantárgyak	
			Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Rajz	Testgyakorlat		Francia nyelv	Ének
Ács József	jó	h	2	4	4	4	4	3	3	3	3	3	I r	—	—
Bausch István	jó	h	2	4	4	4	3	4	4	3	3	3	I r	—	—
Beck Lajos	p	e	1	1	2	1	1	1	2	1	2	3	kit	—	2
Berényi Zsiga	t	h	2	4	4	3	4	4	4	4	3	3	I r	—	—
5 Berger Ignác izr.	jó	h	1	4	4	2	4	4	3	4	3	3	I r	—	—
Bettlheim Béla izr.	d	kl	1	2	4	2	1	2	3	2	3	4	I r	—	—
Cse sznák Ödön	jó	kl	2	4	4	4	4	3	4	2	4	3	I r	—	—
Csincsics Alajos	jó	h	2	4	5	4	4	4	4	4	4	3	II r	—	4
Csizmazia Mátyás	p	e	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit	—	—
10 Csoknyay Gyula	d	k	1	1	2	2	1	1	1	1	4	3	kit	3	—
Dervarics István	d	k	2	3	3	2	2	2	2	2	2	3	I r	—	—
Dragics Sándor g. k.	t	h	2	4	4	1	4	4	2	4	2	3	I r	—	—
Engländer Otto izr.	p	e	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	kit	—	—
Eperjessy Dezső	jó	kl	1	3	4	2	1	1	3	2	3	4	I r	3	2
15 Fridrich Ernő	t	h	2	4	4	4	4	4	3	4	4	4	I r	—	4
Gaal György	p	k	1	1	3	2	1	1	1	1	2	4	jel	—	—
Gászner Pál	d	k	1	1	2	2	1	1	1	1	4	2	kit	3	—
Gorzó János	t	h	2	4	4	4	4	4	4	4	4	2	I r	—	—
Halis István	jó	kl	1	1	3	3	1	1	2	2	3	3	I r	—	—
20 Harazim Ferencz	jó	kl	2	3	4	2	4	3	3	4	2	4	I r	—	—
Kaffer Béla ism.	k. t	h	3	4	4	3	3	2	4	4	4	4	I r	—	—
Kele Antal	jó	kl	2	4	3	3	2	3	2	3	2	4	I r	—	4
Knorczer György	jó	kl	2	3	4	2	3	4	3	2	3	2	I r	—	4
Kocsiss Lajos	d	kl	2	4	4	3	2	3	2	2	4	3	I r	—	—
25 Kőnig Gyula izr.	jó	h	1	4	4	2	4	3	3	4	3	4	I r	—	—
Kuzmich György	k	i	m	a	r	a	d	t							
Neusiedler Antal	t	h	2	4	4	2	4	4	4	4	3	3	I r	—	4
Petrekovics Ferencz	p	e	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit	—	—

N é v s o r	Magaviselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak										Mellék tantárgyak				
			Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Mennyiség	Természet	Rajz	Testgyakorlat	Általános sorozat	Francia nyelv	Ének		
30	Pintarics Tamás	jó	cs	4	4	5	4	4	4	4	4	4	4	4	II r	—	—
	Pulay Károly	t	kl	1	3	3	2	3	3	3	2	1	3	I r	—	—	
	Rothschild Samu izr.	d	k	1	1	1	1	1	1	1	3	3	4	jel	2	—	
	Sándor Ignác izr.	t	cs	1	2	5	2	4	2	4	4	5	4	II r	—	—	
	Sernpecher József	jó	h	2	4	4	3	4	4	4	4	3	4	I r	—	—	
	Schuch Lajos	t	cs	4	4	5	4	4	4	3	3	3	4	II r	—	—	
35	Sztruppi Oszkár	t	h	4	4	4	4	4	4	4	3	2	4	I r	—	—	
	Szmodis Andor	jó	kl	2	3	4	3	3	3	3	2	2	4	I r	—	—	
	Talabér István	d	kl	1	3	2	3	1	2	2	1	2	4	I r	—	—	
	Tárnok Antal	d	e	1	1	2	1	1	1	2	1	2	3	kit	—	2	
	Tersánczky József	jó	kl	1	3	4	3	3	3	4	3	3	4	I r	—	—	
40	Tiszay István	d	kl	2	3	4	3	2	3	4	2	1	4	I r	—	—	
	Váry József	jó	kl	2	4	4	3	4	4	3	4	3	1	I r	—	—	
	Vizer István	jó	kl	2	3	3	3	2	2	1	2	3	1	I r	—	—	
	Zombory Lajos	d	kl	2	3	3	3	2	3	2	2	3	4	I r	—	—	
	Magántanuló: Jankovich Géza																

II. O s z t á l y.

N é v s o r	Magaviselet	Szorgalom	Bendes tantárgyak										Mellék tantárgyak				
			Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Mennyiség	Természetrajz	Rajz	Testgyakorlat	Szépíráás	Általános sorozat	Francia nyelv	Ének			
	Ábrám Zsigmond	jó	cs	3	4	5	4	2	3	2	3	2	3	II r	—	3	
	Baan Zoltán	d	kl	2	2	3	2	2	1	3	3	3	3	jel	3	2	
	Babics Sándor ism.	jó	h	3	4	4	3	3	4	2	4	1	1	I r	—	2	
	Babochay László	jó	kl	4	3	3	2	4	1	3	3	3	3	I r	—	2	
5	Babos Armin	t	cs	4	4	5	2	4	4	3	5	4	4	II r	—	—	
	Babos Jenő		k	i	m	a	r	a	d	t							
	Bausch Pál	jó	h	3	4	4	3	4	4	4	3	4	4	I r	—	—	
	Bendekovics István	jó	k	1	2	3	1	2	1	2	4	2	2	jel	—	—	
	Bertalan Vincze	jó	kl	4	4	4	3	4	4	4	4	3	3	I r	—	—	
10	Bettlheim Samu, izr.	p	kl	1	4	4	2	3	3	3	3	4	3	I r	—	—	
	Buzády Boldizsár	jó	cs	4	4	5	4	4	5	3	2	1	1	II r	—	3	
	Csizmázia János	jó	h	3	3	4	3	4	4	3	3	3	3	I r	—	—	
	Dervarics Béla	d	k	1	2	3	1	4	2	3	2	3	3	I r	—	2	
	Fenusz János		k	i	m	a	r	a	d	t							
15	Flumbort Józ. ism.	jó	cs	3	4	5	3	3	4	4	3	4	4	II r	—	—	
	Győre János	d	k	2	1	2	1	2	1	2	4	1	1	jel	—	4	
	Henisch Győző	jó	h	4	4	4	4	3	3	2	4	3	3	I r	—	4	
	Hertrum Károly	p	kl	4	3	4	3	4	3	2	3	3	3	I r	—	—	
	Horváth Gyula	jó	kl	1	2	3	1	2	2	2	4	2	2	jel	—	—	
20	Horváth Imre	d	kl	2	3	4	3	3	3	3	3	2	2	I r	—	3	
	Horváth Károly	t	h	3	3	3	2	4	3	2	2	2	2	I r	—	—	
	Josipovich Béla	jó	h	2	3	3	3	3	4	2	2	4	4	I r	3	2	
	Kocsi Gyula	jó	h	2	3	3	2	2	3	3	3	3	3	I r	—	—	
	Kollarich Lénárd	t	cs	4	5	5	3	4	4	4	4	3	3	II r	—	—	
25	Kovács József	d	k	1	2	2	2	2	1	2	4	2	2	jel	—	—	

N é v s o r	Magaviseelt	Szorgalom	Bendes tantárgyak									Általános sorozat	Mellék tantárgyak	
			Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Memnyiség	Termé-szetrajz	Rajz	Testgyakorlat	Szépírás		Francia nyelv	Ének
Kovács Sándor	jó	cs	4	4	5	4	4	4	3	4	3	II r	—	2
Lasky Pál	jó	cs	3	4	5	4	4	4	3	2	3	II r	—	2
Mesicz György	jó	h	1	4	4	4	3	4	4	4	4	I r	—	3
Mesics János	d	k	1	2	3	2	2	2	2	2	2	jel	—	3
30 Mittermayer Ferencz	jó	cs	3	5	3	4	4	3	3	4	1	II r	—	—
Mitzky Ödön izr.		k	i	m	a	r	a	d	t					
Mursics Ferencz	d	kl	3	4	4	3	3	2	3	3	4	I r	—	—
Nagy Lajos	d	k	1	2	3	2	2	1	3	2	1	jel	—	—
Paizs Elek	p	e	1	1	1	1	2	1	3	3	2	kit	—	2
35 Petrich Lajos	jó	kl	3	3	4	4	3	2	2	4	3	I r	—	—
Reichenfeld Gyula izr.	jó	cs	2	4	5	4	4	3	3	3	2	II r	—	—
Rothschild Jakab izr.	d	e	1	1	1	1	1	1	3	4	2	kit	—	—
Schönfeld Frigyes izr.	p	e	1	1	1	1	1	1	3	4	2	kit	—	—
Schwarz Zsigm. izr.		k	i	m	a	r	a	d	t					
40 Sipos Gyula	jó	cs	3	4	5	4	4	4	2	4	3	II r	—	—
Sipos Károly	p	kl	3	2	3	2	2	1	3	3	1	I r	—	2
Steinbek Béla	jó	h	2	2	4	3	3	3	3	4	2	I r	—	4
Steiner Ede izr.	d	k	1	2	2	2	1	1	3	3	1	jel	—	—
Szimicz Ede	jó	kl	2	3	4	3	3	4	1	2	2	I r	—	2
45 Talabér Kálmán		k	i	m	a	r	a	d	t					
Tánczos Kálmán	jó	h	4	3	4	4	4	4	3	3	2	I r	—	—
Tóth Frigyes	jó	kl	3	3	3	2	3	2	3	4	3	I r	—	—
Weisz Béla	t	h	3	4	4	4	4	3	3	3	4	I r	—	4
Weismayer Henr. izr.	jó	k	1	2	2	1	2	1	3	5	2	jel	—	—
Magántanuló: Szmodis György														

I. O s z t á l y.

N é v s o r	Magaviselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak									Általános sorozat	Mellék tantárgyak	
			Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Memnyiség	Termé-szetrajz	Rajz	Testgyakorlat	Szépírás		Francia nyelv	Ének
Banelly Vilmos	d	kl	3	3	4	3	3	3	4	4	4	I r	—	—
Baranyai Ödön	jó	kl	2	3	4	3	3	3	3	1	3	I r	—	3
Baternay Ferencz	d	kl	2	3	4	4	2	3	3	1	3	I r	—	—
Benedek János	d	kl	2	3	3	3	3	3	3	4	3	I r	—	—
5 Bertalan Titusz	d	kl	3	2	3	2	2	2	3	4	3	I r	—	—
Dávid János	t	cs	4	4	5	4	5	4	4	4	3	II r	—	3
Donászy Ferencz	p	k	1	1	2	1	2	2	3	2	2	jel	3	—
Fattinger Sándor	p	k	1	2	2	2	2	2	3	—	4	jel	—	—
Ferber Gyula	t	h	3	3	4	3	4	3	3	3	3	I r	—	—
10 Frisch Ferencz	t	h	3	4	4	4	4	3	3	4	3	I r	—	2
Gogl Károly	t	cs	3	4	5	4	5	4	5	4	5	II r	—	—
Göncz Árpád	p	kl	3	2	3	2	1	2	3	2	2	I r	—	—
Gudlin Károly	jó	h	3	4	4	4	4	3	2	2	3	I r	—	2
Halápi János	jó	kl	3	3	4	3	4	4	3	4	3	I r	—	—
15 Hedl József	d	kl	3	3	3	3	3	3	3	4	3	I r	—	—

N é v s o r	Magaviselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak									Mellék tantárgyak		
			Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Menyiség	Természetrajz	Rajz	Testgyakorlat	Szépírá	Általános sorozat	Francia nyelv	Ének
Id. Horváth András	t	cs	4	4	5	5	5	4	4	3	3	II r	—	—
Ifj. Horváth András	t	cs	4	4	5	5	5	4	4	1	4	II r	—	2
Horváth György	p	k	1	2	3	2	2	2	3	2	2	jel	—	1
Horváth Imre	d	cs	3	4	5	5	5	4	3	1	2	II r	—	2
20 Horváth János	t	cs	4	5	5	5	2	4	3	4	3	II r	—	—
Horváth Lajos	d	cs	3	4	5	3	5	4	4	4	3	II r	—	—
Kainczer József, ism.	t	kl	3	2	2	3	3	4	3	4	4	I r	—	—
Kelemen János	d	cs	1	4	5	4	5	4	3	4	3	II r	—	—
Kilik Béla	jó	cs	3	5	5	5	5	5	5	3	4	II r	—	2
25 Királyi Ferencz	d	kl	2	1	1	2	2	1	2	3	2	jel	—	—
Kiss János	jó	cs	4	4	5	5	4	4	3	4	3	II r	—	—
Kurucz János	jó	h	3	3	4	4	4	3	3	4	3	I r	—	—
Kutnyák Mihály	jó	cs	2	4	5	4	5	4	3	4	4	II r	—	—
Kutnyák Pál	t	h	4	4	4	4	4	4	3	3	3	I r	—	—
30 Laczkovics János	t	kl	2	3	4	3	3	2	2	3	3	I r	—	—
Lendvay Lajos	jó	kl	2	2	3	2	3	2	3	3	3	I r	—	—
Marczius József	p	e	1	1	1	2	1	2	2	3	2	kit	—	—
Németh Gergely	d	kl	1	3	4	2	4	3	3	4	5	I r	—	—
Németh László	d	kl	1	2	3	1	3	2	3	2	2	I r	—	2
35 Peksz Kálmán, ism.	d	kl	2	4	4	2	4	3	3	3	3	I r	—	—
Polay György			k	i	m	a	r	a	d	t				
Raisz Kálmán, ism.			k	i	m	a	r	a	d	t				
Rigó István	p	k	1	3	2	2	2	2	3	4	3	jel	—	—
Samu József	jó	h	4	4	4	4	4	4	3	3	3	I r	—	—
40 Semetke József	t	cs	4	4	5	4	5	4	3	2	4	II r	—	2
Somogyi József	d	e	1	1	1	1	2	2	2	1	3	kit	—	—
Szűcs János, ism.	jó	cs	3	4	4	4	4	4	4	4	3	I r	—	—
Tárnok Márton	d	k	1	2	2	1	2	1	3	4	3	jel	—	3
Tibolt Lajos	jó	cs	3	4	4	3	4	4	4	4	3	I r	—	—
45 Topolics József	t	cs	4	5	5	5	5	5	5	—	4	II r	—	—
Vizlendvay Imre	p	e	1	1	1	1	1	1	2	1	2	kit	—	—
Vizlendvay József	p	k	2	1	2	1	2	1	2	2	3	jel	—	—
Magántanuló: Leopold József														

A gyorsírázatban intézetünk felsőbb osztályainak tanulói közül 17-en a tanév két utolsó havában t. Somogyi Ede szakavatott gyorsíró ur vezetése mellett kitűnő előmenetelt tettek.

Jótekonyság.

A helybeli első takarékpénztár 10-10 ftot ajánlott fel a magyar nyelvben legjobb haladást tett tanodánkbeli két idegen-ajku növendék megjutalmazására ; melyre a takarékpénztár tek. választmánya — az igazgató s tanári kar által ajánlott 6 tanuló közül — Majhen József IV. és Csizmazia Mátyás III. osztálybeli tanulókat érdemesíté. Hálaköszönet a tanügy e lelkes barátainak !

A nagy-gymnasiumi ifjuságnak statistikai egybeállítása.

O s z t á l y	Népeség	Vallás			Nemzetiség			Érdemsorozat				Vizsgálat előtt kilépett	Magán tanuló	Tandij fizető	Tandijmentes
		Rom. kath.	Görög kath.	Izraelita	Magyar	Német	Horvát	Kitünő	Jeles	I. rendű	II. rendű				
I.	48	48	—	—	46	2	—	3	7	22	13	2	1	45	3
II.	50	42	—	8	49	—	1	3	9	22	10	5	1	43	7
III.	44	37	1	6	41	—	3	7	2	29	4	1	1	39	5
IV.	27	27	—	—	27	—	—	5	6	15	—	1	—	18	9
V.	37	30	—	7	36	—	1	1	7	19	6	4	—	26	11
VI.	31	28	—	3	30	—	1	3	3	25	—	—	—	27	4
Összeg.	237	212	1	24	229	2	6	22	34	132	33	13	3	198	39

Figyelmeztetés.

A gymnasiumba lépni ohajtó gyermekektől a számvetésből az egészszámok négy alapműveletének és a közönséges törtszámoknak ismerete kívántatik.

Tekintet nélkül arra, hány elemi osztályt végzett az illető, a gymn. első osztályába való fölvételre nézve egyedül csak a kor s a kellő szigorral megtartandó fölvételi vizsgálatnak eredménye határoz.

Mindegyik magántanuló köteles a gymnasium négy alsó osztályából leteendő vizsgálat alkalmával próbarajzokat előmutatni s a rajztanár jelenlétében az osztálynak megfelelő két rajzot készíteni.

Azon tanulók, kik a gymnasiumot évközben akarják változtatni, ez iránti szándékukat eltávozás előtt saját igazgatóságuknál tartoznak bejelenteni.

A nyilvános tanulók szabályszerű fölvétele sept. 29-én és 30-án s október havának három első napján történik, ezt a pót- és javító vizsgálatok előzik meg.

Kottek Nándor,
igazgató.